

ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАНИЛЦУУЛГА

ОЛОН УЛСЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН “ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ ДАХЬ ХӨДӨЛМӨРИЙН ХЯНАЛТЫН ТУХАЙ” 129 ДҮГЭЭР КОНВЕНЦ СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСӨЛ

Нэг: Хууль зүйн үндэслэл

Улсын Их Хурлын 2011 оны 10 дугаар тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын гадаад бодлогын үзэл баримтлал”-д Монгол Улс Олон Улсын эрх зүйг хүндэтгэн сахиж, гэрээ, хэлэлцээрээр хүлээсэн үүргээ биелүүлэх, дэлхийн хамтын нийгэмлэгийн гишүүн орны хувьд бүс нутгийн болон дэлхийн чанартай тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэхэд чиглэсэн бүх нийтийн үйл хэрэгт хувь нэмэр оруулах хүчин чармайлт гаргах талаар заасан байдаг.

Монгол Улсын Шадар сайд, Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн сайдын 2010 оны 35/89 дүгээр хамтарсан тушаалаар баталсан “Монгол Улсын Хөдөлмөрийн хяналтын шинэчлэлийн үндсэн чиглэл”-д хөдөлмөрийн хяналтын үндэсний тогтолцоо, хяналт шалгалт явуулах хүрээ, хамруулах хууль тогтоомж, салбар дундын онцлогийг харгалзан Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын 1969 оны “Хөдөө аж ахуй дахь хөдөлмөрийн хяналтын тухай” 129 дүгээр конвенцод Монгол Улс нэгдэн орох асуудлыг судалж, зохих бэлтгэлийг хангаж, шийдвэрлүүлэх нь зүйтэй талаар тусгасан байдаг.

Мөн Монгол Улсын Засгийн газрын 2019 оны 04 дүгээр сарын 23-ны өдрийн хуралдаанаар Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын “Хөдөө аж ахуй дахь хөдөлмөрийн хяналтын тухай” 129 дүгээр конвенцод Монгол Улс нэгдэн орох асуудлыг хэлэлцэж, хуралдааны 19 дүгээр тэмдэглэлд уг асуудлыг судлан шийдвэрлүүлэхийг тухайн үеийн Монгол Улсын Шадар сайд, Гадаад харилцааны сайд, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд нарт даалгасан байна.

Монгол Улсын “Олон улсын гэрээний тухай хууль”-ийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.1 дэх заалтад “Монгол Улсын бүрэн эрхт байдал, аюулгүй байдал, нутаг дэвсгэр, улсын хил болон хүний салшгүй эрхтэй холбогдсон олон улсын гэрээг Улсын Их Хурал заавал соёрхон батална гэж заасан байдаг.

Хөдөлмөрийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгыг Улсын Их Хурлын 2021 оны 07 дугаар сарын 02-ны өдрийн чуулганаар баталж, 2022 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс хүчин төгөлдөр үйлчилж байна.

Хөдөлмөрийн тухай хуулиар зохистой хөдөлмөрийн үзэл санааг үндэсний хэмжээнд хангах зорилго, зорилт бүхий зохицуулалтууд хуульчлагдан, хөдөлмөр эрхлэлтийн харилцааны хүрээ өргөжсөнөөр ажил олгогч, ажилтан, хөдөлмөр эрхлэгч иргэний хөдөлмөрийн харилцаан дахь зохистой, тэнцвэрт байдал бий болж,

тэдний хөдөлмөрлөх суурь эрх хангагдах хууль эрх зүйн орчин бүрдсэн.

Энэхүү хөдөлмөрийн харилцааны зохистой, тэнцвэрт байдлыг хангаж, хэрэгжүүлэхэд хөдөлмөрийн хяналтын өнөөгийн чиг үүрэг, хариуцлагыг нэмэгдүүлж, олон улсын жишиг, хандлагад нийцүүлэн боловсронгуй болгох шаардлага тулгарч байна.

Хоёр: Хэрэгцээ шаардлага

Хууль хэрэгжих чухал механизм нь төрийн хяналтын асуудал байдаг. Төрийн хөдөлмөрийн хяналтын асуудал нь Төрийн хяналт шалгалтын нийтлэг хуулиар зохицуулагдаж байгаа бөгөөд хөдөлмөрийн харилцааны онцлогт тохирсон хөдөлмөрийн хяналтын асуудлыг нарийвчлан тодорхойлох хэрэгцээ шаардлага байна.

Монгол Улс 1968 онд Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагад гишүүнээр элссэнээс хойш Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллагын 22 конвенцод нэгдэн орж, Засгийн газраас ажил олгогч, ажилтны төлөөллийн байгууллагуудтай зөвшилцөж, хүний эрхийг дэмжсэн хууль тогтоомж, бодлого шийдвэрийг хэрэгжүүлэх, дагаж мөрдүүлэх, хяналт тавих үүрэг бүхий хөдөлмөрийн хяналтын бие даасан байгууллагыг томилох үүрэг хүлээсэн байдаг.

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын "Хөдөө аж ахуй дахь хөдөлмөрийн хяналтын тухай" 129 дүгээр конвенцод 58 орон нэгдэж орсон бөгөөд энэхүү конвенцод хүний эрх ялангуяа ажлын байран дахь хөдөлмөрлөх суурь эрхүүдийг хангах хөдөлмөрийн хяналтын үр дүнтэй тогтолцооны чиг үүрэг, байцаагчдад тавигдах шаардлага, тэдний эрх, үүргээ хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай нөөц боломж, үүрэг хариуцлага, бие даасан болон тэгш шударга байдал зэргийг хамарсан тусгай зохицуулалтыг тусгасан байдаг.

Мөн төрийн хяналтын байгууллагын болон хөдөлмөрийн хяналт шалгалтын чиг үүрэг, онцгой эрх мэдлийн ялгаа болон төлөвлөгөөт /зөөлөн, проактив буюу урьдчилан сэргийлэх, сануулах, танин мэдүүлэх/, төлөвлөгөөт бус /хатуу, реактив буюу осол, гэмтэл, өвчлөл, хөдөлмөрийн мөлжлөг, стандартын хэрэгжилтийн мөрөөр шалгаж, засаж, залруулан сайжруулснаар илүү үр дүнд хүрдэг/ хяналт шалгалт болон эдгээр хяналт шалгалтын давтамжийг стандартын дагуу тогтоох арга зүйг томьёолсон.

Түүнчлэн Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын удирдах зөвлөлөөс Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын хөдөлмөрийн хяналтын тухай 129 дүгээр конвенц "Нэн тэргүүнд тавигдах конвенц" гэдгийг тодорхойлсон бөгөөд Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын Шударга даяаршлын төлөөх нийгмийн шударга ёсны тухай 2008 оны тунхаглалыг баталсны дараа "Засаглалын конвенц" ангилалд орсон нь Олон Улсын хэм хэмжээний тогтолцооны үйл ажиллагаанд чухал ач холбогдолтой болохыг онцолсон байна.

Иймд эдгээр конвенцод нэгдэх нь Ази, Номхон далайн бүс нутагтаа хүний эрх, хөдөлмөрлөх эрхийг дээдлэгч үлгэр жишээ орнуудын нэг болж Монгол Улсын нэр хүндийг Олон Улсад дээшлүүлэх боломжтойгоос гадна шинэчлэн батлагдсан Хөдөлмөрийн тухай хууль болон Төрийн хяналт шалгалтын тухай хуулийн хэрэгжилтийн үр нөлөөг сайжруулах боломж өргөжнө гэж үзэж байна.

Орчин үед Олон улсын түвшинд чөлөөт худалдааны хэлэлцээрүүд нь хүний эрхийг хангах, байгаль орчныг хамгаалах, зохистой хөдөлмөр, сайн засаглалыг бэхжүүлэх нэн чухал арга хэрэгсэл гэж тооцогдох болсон. Тухайлбал Европын Холбооны хөнгөлөлтийн ерөнхий системд хөгжиж буй орнууд хөдөлмөрийн хүрээний суурь конвенцыг хэрэгжүүлснээр импортын татварын хөнгөлөлтөд хамрагдах боломжтой болсон.

Манай улс эдийн засгийн тогтвортой хөгжлийн хүрээнд Хөдөө аж ахуйн салбарыг онцолж, хөдөө аж ахуйн салбар төдийгүй аж үйлдвэр, дэд бүтэц зэрэг бусад салбарыг зэрэгцүүлэн хөгжүүлэх зорилт тавин ажиллаж байна. Энэ нь Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын “Хөдөө аж ахуй дахь хөдөлмөрийн хяналтын тухай” 129 дүгээр конвенцтой зайлшгүй холбогдож байгаа болно.

Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 162 дугаар зүйлд тусгагдсан хөдөлмөрийн хяналтын улсын байцаагчийн эрх, үүрэг нь Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын “Хөдөө аж ахуй дахь хөдөлмөрийн хяналтын тухай” 129 дүгээр конвенцын зарчимтай нийцэж байгаа тул конвенцод нэгдэн орох боломж бүрдсэн гэж үзэж байна.

Гурав. Хуулийн төслийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Хуулийн төсөлд “Хөдөө аж ахуй дахь хөдөлмөрийн хяналтын тухай” 129 дүгээр конвенцод нэгдэн орох тухай асуудлыг тусгана.

Хуулийн төслийн зорилго нь ажлын байрны нөхцөл, ажилтныг ажил үүргээ гүйцэтгэж байх үед хамгаалах зорилгоор ажлын цаг, цалин хөлс, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй, эрүүл, аюулгүй ажлын байрыг бий болгох, эмэгтэйчүүд, хүүхэд, залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлт болон бусад холбогдох асуудлаар хөдөлмөрийн хяналтын байцаагчид ажлын байрыг тогтмол хянаж, шалгаснаар ажилтны эрхийг хамгаалж, хуулийн хэрэгжилтийг хангахад чиглэгдэнэ.

Хөдөлмөрийн хяналтад хамаарах дараах асуудлуудыг зохицуулна. Үүнд:

-Хөдөлмөрийн хяналтын бүрэн эрх нь төрийн болон хувийн хэвшил, орон нутаг, албан болон албан бус эдийн засгийн салбаруудын бүх ажилтан, ажлын байранд адил тэгш үйлчилнэ.

-Хөдөлмөрийн хяналтын үндэсний тогтолцоо нь хөдөлмөрийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын бүтэц, түүний шууд хяналтад байж

түүний зохицуулалт, хяналтын үүрэг нь улсын нутаг дэвсгэрийг бүхэлд нь хамарсан хяналт шалгалтын нэгдсэн бодлого, тогтолцоог бий болгон ажил олгогч, ажилтнууд, тэдгээрийн төлөөллийн байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлнэ.

-Хөдөлмөрийн хяналтын байгууллагууд болон төрийн бусад алба, ижил төрлийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг төрийн болон хувийн байгууллагуудын үр дүнтэй хамтын ажиллагаа нь байнгын, тогтмол байх, харилцан ойлголцлын протокол, санамж бичиг зэрэг институцлэх хэрэгслүүдийг ашиглан, олон нийтэд нээлттэй байна.

-Хөдөлмөрийн удирдлагын тогтолцооны эрх бүхий байгууллага нь хөдөлмөрийн хяналтын үндэсний бодлогыг боловсруулан хэрэгжүүлэх ажлыг нийгмийн түншлэгч талуудтай хамтран хэрэгжүүлнэ.

-Хөдөлмөрийн хяналтын үйл ажиллагааг төлөвлөх, хэрэгжүүлэх, тайлагнах, үр дүнг тооцдог, хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний асуудлыг журамлана.

-Хөдөлмөрийн хяналтын байцаагчийн ажил үүргээ гүйцэтгэх явцад аюул заналхийлэл, хүчирхийлэл, аливаа нэгэн өөрчлөлтөөс хараат бус байж, хөдөлмөр эрхлэх баталгаа нь хангагдаж, тэдний авч буй цалин хөлс нь үүрэг хариуцлагад нь тохирсон, мэдлэг, мэдээлэл олж авах, туршлага хуримтлуулан мэргэжлийн зохих түвшинд сургаж бэлтгэгдсэн хүний нөөцийн зохистой бодлогыг хэрэгжүүлнэ.

Хуулийн төсөл батлагдсанаар манай улсад хамгийн үр дүнтэй эрсдэлд суурилсан хяналт, шалгалтуудыг төлөвшүүлэх, хүний үндсэн хөдөлмөрлөх эрхийг хангах, хөдөлмөрийн нөхцөл, ажилтныг ажиллах явцад нь хамгаалахад хамаарах хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг баталгаажуулах, Олон Улсын хөдөлмөрийн хэм хэмжээг үндэсний түвшинд хэрэгжүүлэх нөхцөл бүрдэнэ.

Түүнчлэн Төрийн хууль тогтоомжийг дагаж мөрдөх илүү үр дүнтэй “зөөлөн буюу идэвхтэй” урьдчилан сэргийлэх тогтолцоог дэмжих ба хяналтын байгууллагуудын хувьд ч албадлагаас үр дүнд суурилсан, урьдчилан сануулах танин мэдүүлэх чиг үүргийг илүү онцлох болно.

Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 162 дугаар зүйлийн 162.2.1-д “Хөдөлмөрийн хяналтын улсын байцаагчийн эрх, үүрэгт: “хяналт шалгалт явуулах, аж ахуйн нэгж, байгууллага, ажлын байранд урьдчилан мэдэгдэхгүйгээр чөлөөтэй нэвтрэх” гэж хуульчилсан. Энэ нь Монгол Улс Олон Улсын конвенцод нэгдэн ороогүй хэдий ч Хөдөлмөрийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгад гэнэтийн шалгалтыг хийхээр тусгасан нь ажилтны хөдөлмөрлөх эрхийг хангах, үйлдвэрлэлийн осол, хурц хордлогоос урьдчилан сэргийлэхэд маш дэвшилттэй зохицуулалт болсон юм.

Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагын Хөдөлмөрийн хяналтын тухай 129 дүгээр конвенцод нэгдсэнээр төр, хувийн хэвшлийн түншлэл хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх, хөдөлмөрийн тухай хууль тогтоомжийн заалтыг сахин биелүүлэх үр дүнтэй арга хэрэгслийн талаар техникийн мэдээлэл, зөвлөгөөгөөр ажил олгогч,

ажилтан нарыг хангах нөхцөл бүрдэнэ гэж үзэж байна.

Мөн улс орны эдийн засагт бий болж буй сорилт бэрхшээлүүдийг даван туулахын тулд Хөдөлмөрийн хяналтын үр дүнтэй хяналтын тогтолцоог бий болгох, шаардлагатай тохиолдолд Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагаас техникийн дэмжлэг туслалцаа авах боломжтой болно.

Хуулийн төсөл нь нэг зүйлтэй бөгөөд Монгол Улсын Үндсэн хууль, Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалтай нийцсэн байх бөгөөд бусад хууль тогтоомжтой уялдсан байна.

_____оОо_____